

Briselē, 2026. gada 24. februārī
(OR. en)

6659/26

MI 175
COMPET 231

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*

Saņemšanas datums: 2026. gada 20. februāris

Saņēmējs: Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre *Thérèse BLANCHET*

K-jas dok. Nr.: COM(2026) 86 final

Temats: KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI,
EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN
REĢIONU KOMITEJAI
par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 7.
septembra Direktīva 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2026) 86 final.

Pielikumā: COM(2026) 86 final

Briselē, 20.2.2026.
COM(2026) 86 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**par to, kā tiek īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 7. septembra
Direktīva 2005/36/EK par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu**

{SWD(2026) 64 final}

SATURA RĀDĪTĀJS

1. Politikas konteksts: darbaspēka un prasmju mobilitāte darbaspēka trūkuma apstākļos...	4
2. Profesionālo kvalifikāciju direktīva sniedz būtisku atbalstu mobilitātei vienotajā tirgū.....	7
3. Vispārējā lietotāju pieredze	11
3.1. Informācijas pieejamība un apmaiņa	11
3.2. Atzišanas sistēmas	13
3.2.1. Vispārējā atzišanas sistēma	13
3.2.2. Automātiska atzišana, pamatojoties uz profesionālo pieredzi	15
3.2.3. Automātiska atzišana, pamatojoties uz minimālajām apmācības prasībām	16
4. Savstarpēja uzticēšanās un administratīvā sadarbība ir būtiska tiesiskā regulējuma darbībai.....	19
4.1. Paziņojumi	20
4.2. Brīdināšanas mehānisms	21
4.3. Automātiskās atzišanas sistēmas atjauninājumi, pamatojoties uz minimālajām apmācības prasībām	22
5. Digitalizācija.....	24
6. Secinājumi.....	26

Vienotā tirgus efektīva darbība ir atkarīga no kvalificētu profesionāļu brīvības visās nozarēs un kompetences līmeņos pārvietoties un strādāt tur, kur viņu prasmes ir vajadzīgas. Eiropas konkurētspēju nosaka tas, cik spēcīgs un pilnīgs ir vienotais tirgus, kas joprojām ir ES galvenais ekonomikas dzinējspēks. Tomēr patiesi integrēts tirgus nevar efektīvi darboties, ja netiek nodrošināta cilvēku mobilitāte un prasmju brīva aprīte. Tāpēc Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena savu politikas pamatnostādņu kontekstā ir paziņojusi, ka Komisija nāks klajā ar prasmju pārnesamības iniciatīvu, lai nodrošinātu, ka vienā valstī iegūtās prasmes tiek atzītas citā valstī. Arī 2025. gada vienotā tirgus stratēģijā ir uzsvērtā profesionālās mobilitātes nozīme un ir norādīts, ka profesionālo kvalifikāciju atzīšana ir viens no būtiskākajiem šķēršļiem pakalpojumu brīvai aprītei un darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai visā ES. Profesionāļu spēja pārvietoties un panākt kvalifikācijas atzīšanu pāri robežām ir būtiska viņu attīstībai, uzņēmumu piekļuvei vajadzīgajiem talantiem, inovācijas izplatīšanai un ražīguma palielināšanai.

Kvalifikāciju oficiāla atzīšana, ko veic dalībvalsts kompetentās iestādes, ir nepieciešama tikai tad, ja piekļuve profesijai attiecīgajā valstī ir reglamentēta¹. Profesiju regulējums joprojām ir dalībvalstu kompetencē atbilstoši ES tiesību aktos noteiktajiem ierobežojumiem, arī nediskriminācijas un proporcionalitātes principam. Pašlaik ES dalībvalstīs tiek reglamentētas vairāk nekā 5700 profesijas², un starp valstīm pastāv ievērojamas atšķirības. Saskaņā ar jaunākajām pieejamām aplēsēm aptuveni 22 % no ES nodarbinātajiem strādā reglamentētā profesijā³. Pamatotam un samērīgam regulējumam var būt svarīga nozīme sabiedriskās kārtības mērķu aizsardzībā, patērētāju aizsardzībā un sabiedrības drošības garantēšanā, kā arī patērētāju tiesību aizsardzībā, sabiedrības drošībā un veselības un vides aizsardzībā. Tomēr atšķirīgas prasības attiecībā uz piekļuvei reglamentētām profesijām visā ES var ierobežot profesionālo mobilitāti pāri robežām.

Profesionālo kvalifikāciju direktīvai⁴ joprojām ir izšķiroša nozīme, lai šī mobilitāte kļūtu par realitāti gan darba ņēmējiem, gan pašnodarbinātajiem, vienlaikus

¹ Grozītās Direktīvas 2005/36/EK 3. panta 1. punkta a) apakšpunkta nozīmē.

² [Reglamentēto profesiju datubāze.](#)

³ Sk. [Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par profesionālo pakalpojumu regulējuma reformu ieteikumiem](#) (COM(2016) 820 final).

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/36/EK (2005. gada 7. septembris) par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu (turpmāk "direktīva") tika pieņemta, lai konsolidētu vairākus agrākus instrumentus, kas attiecas uz profesionālo kvalifikāciju atzīšanu visā ES. Pēc direktīvas transponēšanas valsts tiesību aktos līdz 2007. gada oktobrim tajā ir veikti vairāki svarīgi grozījumi, lai to modernizētu un pielāgotu mainīgajam profesionālajam un regulatīvajam kontekstam. Visnozīmīgākā reforma tika pieņemta 2013. gadā un īstenota līdz 2016. gadam, ieviešot Eiropas profesionālo karti, brīdināšanas mehānismu, racionalizētu atzīšanas procedūru un daļējas piekļuves iespēju pārrobežu profesionāļiem. Šajā

aizsargājot tādus vispārējo interešu mērķus kā pakalpojumu kvalitāte un sabiedriskā drošība. Tajā ir izklāstīti procedūras noteikumi par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu visās dalībvalstīs⁵, ļaujot profesionāļiem pastāvīgi vai īslaicīgi un neregulāri piekļūt reglamentētām profesijām un strādāt tajās citā dalībvalstī. Pastāvīgā atzīšanas lēmumu plūsma saskaņā ar direktīvā izklāstītajiem noteikumiem apliecina tās atbalstu profesionālajai mobilitātei. Daudzi atzīšanas lēmumi attiecas uz profesijām, kurās ir darbaspēka iztrūkums, būtiskās nozarēs, kurās ir liels pieprasījums pēc kvalificēta darbaspēka, piemēram, veselības aprūpē un izglītībā. Ja nebūtu direktīvas, vispārējās aprūpes māsas, ārsti, skolotāji, arhitekti, elektriķi, santehniķi un daudzi citi profesionāļi, kas vēlas, lai viņu kvalifikācija tiktu atzīta citā dalībvalstī, saskartos ar lielāku sarežģītību, un viņiem būtu jāievēro atšķirīgi valstu atzīšanas noteikumi un procedūras. Nodrošinot juridiski saistošu un saskaņotu regulējumu attiecībā uz atzīšanas procesiem visā ES, direktīva tiem, kuri strādā reglamentētās profesijās un arodprofesijās, kas ir būtiskas ES konkurētspējai, sniedz vieglāku piekļuvi vienotā tirgus priekšrocībām.

Tomēr to profesionāļu pieredze, kuri darbojas saskaņā ar spēkā esošo tiesisko regulējumu, liecina, ka atzīšana bieži vien joprojām var būt sarežģīts un laikietilpīgs process. Lai gan šā regulējuma pamati būtībā ir stabili, ilgstošas procedūras, nevienmērīga valstu procesu un procedūru digitalizācija un stingras dokumentācijas prasības var apdraudēt tā potenciālu. Leinteresētās personas atzinīgi vērtē ar direktīvu sasniegto, taču aicina no jauna koncentrēties uz vienkāršošanu, pārredzamību un digitālo pārveidi, lai apmierinātu mūsdienu mobilā darbaspēka vajadzības. Eiropas Revīzijas palāta savā 2024. gada īpašajā ziņojumā par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu ES arī norādīja, ka direktīvas piemērošanā dalībvalstīs ir trūkumi, to vidū elektronisku procedūru trūkums, nepilnības un nekonsekvence sabiedrībai sniegtajā informācijā, dārgi un apgrūtināši procesi, kā arī trūkumi, izmantojot brīdināšanas mehānismu, kas paredzēts nolūkā palīdzēt garantēt pacientu un patērētāju drošību.

Šajā ziņojumā tiek novērtēta direktīvas īstenošana. Ar to tiek izpildīts direktīvas 60. panta 2. punktā noteiktais pienākums, proti, ka Komisijai reizi piecos gados ir

pārskatīšanā arī Komisija tika pilnvarota pieņemt deleģētos un īstenošanas aktus, ar kuriem šī sistēma tiek padarīta elastīgāka. Ar turpmākajiem deleģētajiem un īstenošanas aktiem tika nodrošināta direktīvas regulāra atjaunināšana, palīdzot saglabāt uzticēšanos šai sistēmai un brīvu pārvietošanos ES vienotajā tirgū, vienlaikus aizsargājot pakalpojumu kvalitāti un sabiedrisko drošību.

⁵ Grozītās Direktīvas 2005/36/EK noteikumi ar ļoti nelieliem pielāgojumiem attiecas arī uz Islandi, Lihtenšteinu un Norvēģiju saskaņā ar Līgumu par Eiropas Ekonomikas zonu. Daži Direktīvas 2005/36/EK noteikumi attiecas arī uz Šveici saskaņā ar ES un Šveices Nolīgumu par personu brīvu pārvietošanos. Šis ziņojums konkrēti attiecas uz direktīvas īstenošanu ES dalībvalstīs.

jāpublicē ziņojums par direktīvas īstenošanu⁶. Šajā īstenošanas ziņojumā galvenā uzmanība ir pievērsta laikposmam no 2020. līdz 2024. gadam⁷, un tā mērķis ir apzināt trūkumus, jautājumus un problēmas, kas saistīti ar direktīvas īstenošanu pašreizējā politikas kontekstā. Konkrētāk, šajā ziņojumā ir aplūkots gan tas, kā direktīva veicina profesionāļu mobilitāti vienotajā tirgū (2. iedaļa), gan arī iespējamie uzlabojumi vispārējā lietotāju pieredzē dažādos atzišanas režīmos (3. iedaļa). Tajā ir arī analizēts, kā tiesiskais regulējums veicina uzticēšanos un administratīvo sadarbību starp attiecīgajām iestādēm dalībvalstīs (4. iedaļa) un cik lielā mērā tiek izmantoti digitālie rīki nolūkā atbalstīt regulējuma procesuālos aspektus (5. iedaļa). Ziņojuma pamatā ir dokumentu izpēte un plašas apspriešanās ar ieinteresētajām personām, iesaistot koordinatore grupas profesionālo kvalifikāciju atzišanai⁸ locekļus, kā arī kompetentās iestādes, regulatorus, profesionālās apvienības, pilsonisko sabiedrību, sociālos partnerus un iedzīvotājus⁹.

1. Politikas konteksts: darbaspēka un prasmju mobilitāte darbaspēka trūkuma apstākļos

Pēc Covid-19 pandēmijas ES darba tirgus strauji atguvās un pārsniedza pirmspandēmijas rādītājus, un tā rezultātā bezdarba līmenis bija rekordzems. Nodarbinātības pieauguma pakāpeniskā palēnināšanās, kas sākās 2022. gadā, turpinājās 2025. gada pirmajā pusē, bet ES pašlaik joprojām ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu savu nodarbinātības pamatmērķrādītāju, proti, 78 % līdz 2030. gadam¹⁰. Ar

⁶ Daži dati aptver laikposmu no 2018. līdz 2023. gadam šādu iemeslu dēļ: pirmkārt, lai sniegtu labāku salīdzinājumu ar iepriekšējiem gadiem, jo Covid-19 periodā samazinājās atzišanas lēmumu skaits; otrkārt, dati par atzišanas lēmumiem par 2024. gadu vēl nav pilnībā pieejami, jo dalībvalstīm ir pienākums katru gadu paziņot Komisijai šādu statistiku un bieži vien tas tiek darīts nākamā gada otrajā pusē, jo tām šī statistika vispirms ir jāsavāc no kompetentajām iestādēm.

⁷ [Jaunāko īstenošanas ziņojumu](#) Komisija publicēja 2020. gada 11. maijā kopā ar [tam pievienoto dienestu darba dokumentu](#). Minētais īstenošanas ziņojums aptvēra piecu gadu laikposmu (2014–2019), un tajā galvenā uzmanība tika pievērsta jaunajiem elementiem saskaņā ar Direktīvu 2013/55/ES, to vidū Eiropas profesionālajai kartei, zināšanu, prasmju un kompetenču modernizācijai nozaru profesijās, kopējiem apmācības principiem un Rumānijas vispārējās aprūpes māsām paredzētajai īpašajai kvalifikācijas celšanas programmai. 2020. gada īstenošanas ziņojumā tika secināts, ka tiesiskais regulējums saskaņā ar Profesionālo kvalifikāciju direktīvu efektīvi atviegloja profesionāļu mobilitāti visās dalībvalstīs un ka īstenošana ir uzlabojusies, pateicoties Komisijas veiktajām izpildes panākšanas darbībām. Tomēr ziņojumā arī tika norādītas vairākas jomas, kas rada bažas, to vidū procedūras prasības, kas pieteikuma iesniedzējiem radīja ievērojamu administratīvo un finansiālo slogu, un trūkumi valstu vienoto kontaktpunktu brīdināšanas mehānisma darbībā.

⁸ Koordinatore grupas profesionālo kvalifikāciju atzišanai (KG) tika izveidota ar Komisijas 2007. gada 19. marta Lēmumu 2007/172/EK, lai veicinātu direktīvas vienādu piemērošanu un apkopotu visu informāciju, kas attiecas uz tās piemērošanu. Grupas sastāvā ir dalībvalstu iecelti valstu koordinatori.

⁹ Sīkāku informāciju par apspriešanās stratēģiju un dažādiem jautājumu kopumiem, kas aktualizēti dažādās ieinteresēto personu grupās, sk. šim ziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā.

¹⁰ [Proposal for a Joint Employment Report 2026](#).

nelielām svārstībām paplašinātā darbaspēka atslābums darba tirgū ES ir pastāvīgi samazinājies no 18,6 % 2015. gadā līdz rekordzemam līmenim – 10,9 % 2025. gada 2. ceturksnī¹¹.

Tajā pašā laikā darbaspēka un prasmju trūkums joprojām ir būtiska un pastāvīga problēma visā ES. Neraugoties uz tā samazinājumu salīdzinājumā ar maksimumu 2022. gadā, tas joprojām ir augsts pēc vēsturiskiem standartiem un turpina apdraudēt ES konkurētspēju pasaules ekonomikā¹². Darbaspēka un prasmju trūkums īpaši ietekmē mazos un vidējos uzņēmumus (MVU). Tas ir īpaši akūts tādās jomās kā administratīvie un atbalsta pakalpojumi; profesionālās, zinātniskās un tehniskās darbības; transports; izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumi; būvniecība; informācija un komunikācija. Attiecībā uz profesijām lielākā daļa valstu klasificē, ka šādās profesijās ir kritisks darbaspēka un prasmju trūkums: informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT), veselības aprūpe un transports (piem., profesionāli autovadītāji). Strukturālie faktori, piemēram, demogrāfiskās pārmaiņas un prasmju pieprasījums, kas izriet no digitālās un zaļās pārkārtošanās, kā arī sliktie darba apstākļi dažās nozarēs tuvākajā nākotnē, visticamāk, turpinās uzturēt darbaspēka un prasmju trūkumu. Tā kā paātrinās digitalizācija un mākslīgā intelekta (MI) ieviešana, daudzām darbvietām būs vajadzīgi jauni, pielāgoti vai uzlaboti prasmju kopumi, kas var saasināt esošo trūkumu, ja pienācīgi apmācītu profesionāļu piedāvājums neattīstās pietiekami ātri.

Tajā pašā laikā joprojām pastāvīga strukturāla iezīme ES darba tirgū ir pārkvalificētība. Lai gan terciārās izglītības līmenis visā ES ir pastāvīgi paaugstinājies, daudzi profesionāļi neizmanto savas prasmes maksimāli, jo īpaši tad, kad pārvietojas pāri robežām¹³. Tas norāda uz prasmju nepietiekamu izmantošanu un neefektivitāti darbaspēka sadalē.

Nemot vērā iepriekš minēto, iniciatīva par prasmju savienības¹⁴ izveidi, kuru Komisija pieņēma 2025. gada martā, ir visaptveroša un koordinēta stratēģija ES konkurētspējas stiprināšanai, attīstot un pēc iespējas labāk izmantojot ES cilvēkkapitālu un piesaistot un noturot talantus, arī no trešām valstīm. Šīs stratēģijas mērķis ir veidot prasmes kvalitatīvām darbvietām un dzīvei, arī nodrošinot spēcīgu izglītības pamatu, kas risina darba tirgus vajadzības. Tā apvieno izglītības, apmācības, nodarbinātības, migrācijas un rūpniecības politiku, lai atbalstītu prasmju pilnveidi un pārkvalifikāciju visos līmeņos un visās nozarēs, veicinātu mūžizglītību un novērstu darbaspēka un prasmju trūkumu visās dalībvalstīs. Šajā pašā kontekstā

¹¹ [European Economic Forecast. Autumn 2025.](#)

¹² [Proposal for a Joint Employment Report 2026.](#)

¹³ 2024. gadā citā dalībvalstī dzimušo personu pārkvalificētības rādītājs bija 30,3 % salīdzinājumā ar 20,2 % personām, kas dzimušas darba valstī. Avots: [Eurostat, migrantu integrācijas statistika.](#)

¹⁴ [Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Prasmju savienība" \(COM\(2025\) 90 final\).](#)

Komisija savā pirmajā priekšlikumā Padomes ieteikumam par cilvēkkapitālu Eiropas pusgada ietvaros aicina steidzami rīkoties, lai risinātu ar cilvēkkapitālu saistītās strukturālās problēmas, kas var kaitēt ES konkurētspējai. Lai novērstu šādu darbaspēka un prasmju trūkumu, Komisija izstrādā arī konkrētas iniciatīvas talantu piesaistīšanai no ārvalstīm, citastarp par ES Talantu fonda izveidi, kas ir pirmā ES mēroga platforma, kuras mērķis ir atvieglot darbā pieņemšanu starptautiskā mērogā un nodrošināt iespējas darba meklētājiem no trešām valstīm, kuri ir ieinteresēti un kuriem ir prasmes, kas vajadzīgas, lai strādātu profesijās, kurās ES trūkst darbaspēka. Saistībā ar ES vīzu politikas stratēģiju Komisija arī nāca klajā ar Komisijas ieteikumu par talantu piesaistīšanu no ārvalstīm, galveno uzmanību pievēršot studentiem, pētniekiem, augsti kvalificētiem darba ņēmējiem, inovatīviem uzņēmējiem un jaunuzņēmumu dibinātājiem.

Prasmju savienībā būtiska nozīme ir arī prasmju pārnesamībai. Sniedzot iespēju atzīt un novērtēt darba ņēmēju spējas un kvalifikāciju pāri robežām, nozarēm un mācību sistēmām, tā nodrošina, ka cilvēki var brīvi pārvietoties vienotajā tirgū, nezaudējot savu prasmju vērtību. Tas atbalsta darbaspēka mobilitāti, uzlabo prasmju sadali un palīdz mazināt prasmju neatbilstību starp reģioniem un nozarēm.

Direktīva ir būtisks instruments ES politikas instrumentu kopumā, kura mērķis ir atvieglot mobilitāti, lai piekļūtu reglamentētām profesijām vienotajā tirgū. Samērīguma novērtēšanas direktīva (ES) 2018/958 darbojas kā preventīvs vārtzinis, kas prasa dalībvalstīm veikt samērīguma pārbaudi pirms jebkādu jaunu noteikumu pieņemšanas un pirms spēkā esošo profesionālo noteikumu grozīšanas, lai nodrošinātu, ka tie ir nediskriminējoši, nepieciešami un samērīgi ar izvirzītajiem mērķiem. Savukārt Profesionālo kvalifikāciju direktīva nodrošina visaptverošu tiesisko regulējumu profesionālo kvalifikāciju savstarpējai atzīšanai visās dalībvalstīs gadījumos, kad tiesību aktos ir noteikta prasība pēc konkrētām kvalifikācijām profesionālās darbības veikšanai. Konkrētāk, direktīvā ir paredzēta automatiska atzīšana konkrētām nozaru profesijām ar saskaņotām minimālajām apmācības prasībām un – attiecībā uz dažiem saimnieciskās darbības veidiem tirdzniecībā un komercdarbībā – ar prasībām, kuru pamatā ir profesionālā pieredze, kā arī skaidri noteikumi par citās ES valstīs iegūtu profesionālo kvalifikāciju novērtēšanu un atzīšanu, lai piekļūtu jebkurai reglamentētai profesijai. Direktīvā ir noteikti arī procedūru termiņi, un tā veicina sadarbību starp valstu kontaktpunktiem un kompetentajām iestādēm dalībvalstīs. Kopā šo mehānismu mērķis ir nodrošināt taisnīgu, konsekventu un savlaicīgu profesionālo kvalifikāciju atzīšanu visā ES.

Lai darba ņēmēji un uzņēmumi varētu pilnībā izmantot profesionālās mobilitātes potenciālu vienotajā tirgū, Komisijas paziņojumā par prasmju savienību ir izziņota prasmju pārnesamības iniciatīva. Tā būs daļa no plašākas taisnīgas darbaspēka mobilitātes paketes, kuru paredzēts pieņemt 2026. gadā un kuras mērķis

ir atvieglot darba ņēmēju brīvas pārvietošanās un pakalpojumu brīvas aprites tiesību īstenošanu. Šajā paketē būs iekļauti arī priekšlikumi par Eiropas sociālā nodrošinājuma karti, plašākām Eiropas Darba iestādes pilnvarām un pasākumiem, kas vērsti uz darbaspēka mobilitātes noteikumu un prakses turpmāku modernizāciju, vienkāršošanu un labāku īstenošanu, kā to ieteikušas arī ieinteresētās personas, kuras piedalījās nesenajā īstenošanas dialogā ar priekšsēdētājas izpildvietnieci R. Minzatu (*R. Minzatu*) par taisnīgu darbaspēka mobilitāti. Šis ziņojums par direktīvas īstenošanu nodrošina papildu informāciju prasmju pārnesamības iniciatīvai, novērtējot, kā kopumā darbojas tiesiskais regulējums, kas piemērojams profesionālo kvalifikāciju atzīšanai reglamentēto profesiju kontekstā, un apzinot galvenās īstenošanas nepilnības un jomas, kurās iespējami turpmāki uzlabojumi.

2. Profesionālo kvalifikāciju direktīva sniedz būtisku atbalstu mobilitātei vienotajā tirgū

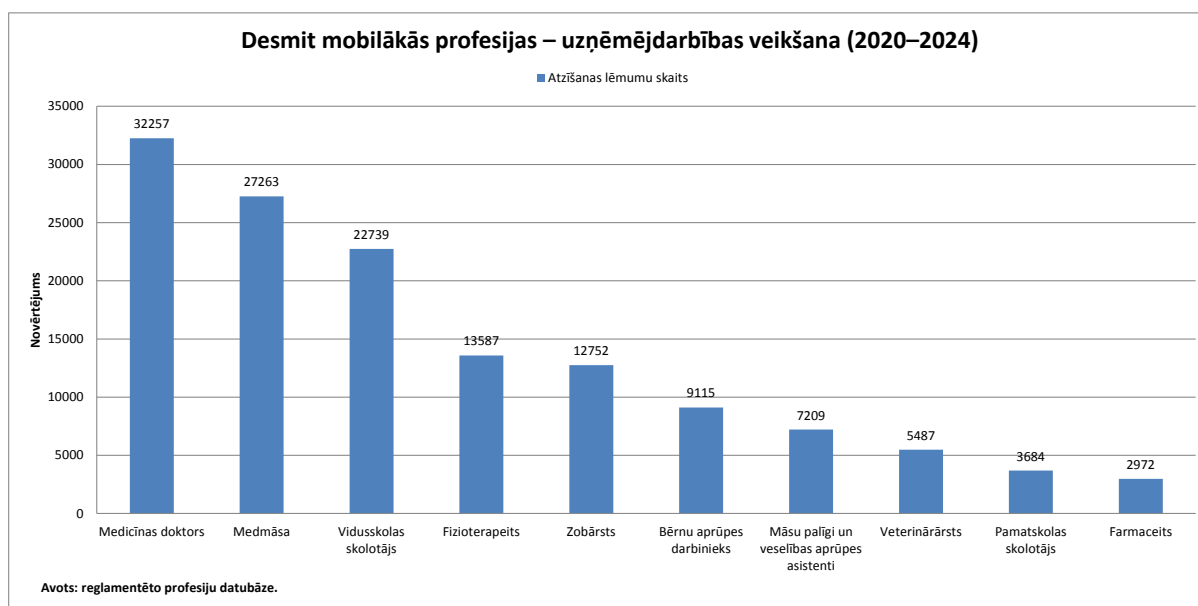
Direktīva ir būtisks vienotā tirgus darbības pīlārs. Tajā profesionāļiem, kuri savu profesionālo kvalifikāciju ieguvuši kādā dalībvalstī, ir paredzētas procedūras, kas nodrošina, ka viņi var panākt savas kvalifikācijas atzīšanu un tādējādi piekļūt tai pašai reglamentētajai profesijai citā dalībvalstī un strādāt tajā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās valsts pilsoņi.

Kopumā direktīvā ir paredzētas trīs galvenās atzīšanas sistēmas: papildus nozaru profesiju automātiskai atzīšanai, kas balstīta uz minimālajām apmācības prasībām, dažās profesijās amatniecības, tirdzniecības un rūpniecības nozarēs tiek piemērota automātiska atzīšana, pamatojoties uz profesionālo pieredzi, un pastāv arī tā sauktā vispārējā atzīšanas sistēma visām pārējām reglamentētajām profesijām ar ierobežotiem izņēmumiem. Katrā no šīm trim sistēmām piemēro atšķirīgus noteikumus un procedūras.

Pierādījumi liecina, ka direktīva atvieglo profesionāļu mobilitāti gan attiecībā uz uzņēmējdarbības veikšanu, gan pakalpojumu īslaicīgu un gadījuma rakstura sniegšanu¹⁵. Tās galvenie elementi joprojām ir būtiski pašreizējā sociālekonomiskajā vidē, kā to apstiprinājušas ieinteresētās personas. Laikposmā no 2020. līdz

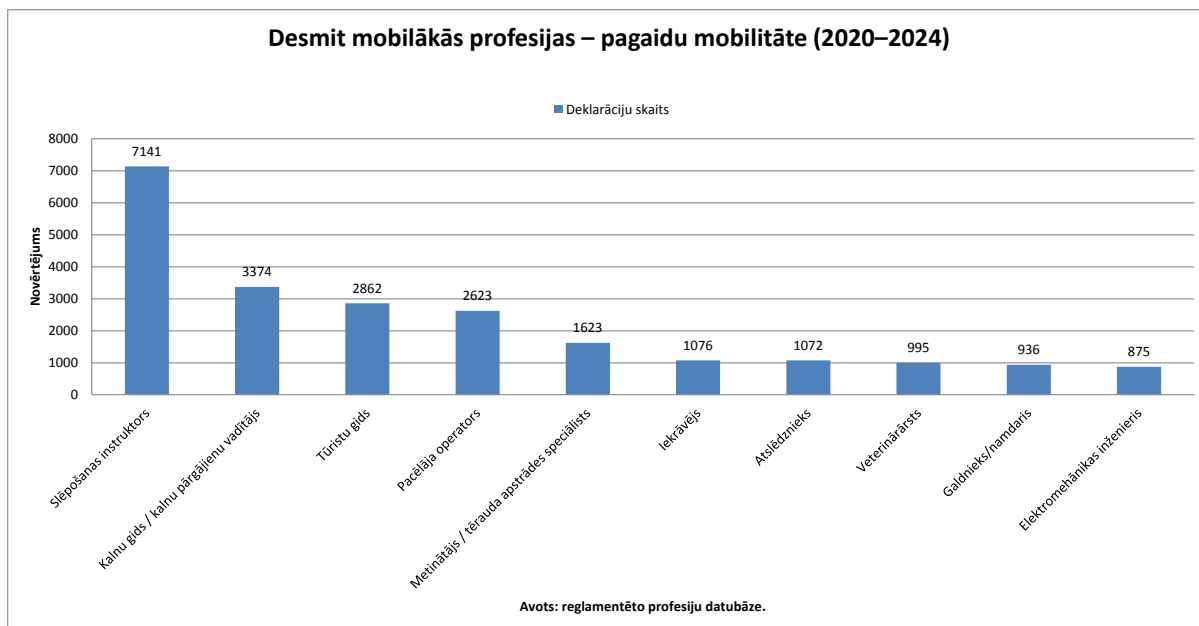
¹⁵ Pakalpojumu brīva aprīte aptver divas pamatbrīvības, kas nostiprinātas LESD noteikumos (49. un 56. pants). Uzņēmējdarbības veikšana nozīmē, ka profesionālis pārceļas uz citu dalībvalsti, lai tur pastāvīgi vai stabili praktizētu, un šim nolūkam ir nepieciešama uzņēmējas valsts oficiāla kvalifikācijas atzīšana, lai varētu praktizēt ar uzņēmējas valsts profesionālo nosaukumu. Turpretī īslaicīga pakalpojumu sniegšana ir tad, ja profesionālis, kas jau veic uzņēmējdarbību savā mītnes valstī, sniedz īslaicīgus pakalpojumus citā valstī neregulāri vai uz noteiktu laiku ar savas mītnes valsts profesionālo nosaukumu. Īslaicīgu pakalpojumu sniegšanas gadījumā profesionālim ir jāiesniedz tikai ikgadēja iepriekšēja deklarācija un nav jāpiesakās savas profesionālās kvalifikācijas iepriekšējai atzīšanai, izņemot attiecībā uz profesijām, kas skar sabiedrības veselību un drošību.

2024. gadam, neraugoties uz Covid-19 pandēmijas noteiktajiem mobilitātes ierobežojumiem, ES dalībvalstis pieņēma aptuveni 185 000 lēmumu par profesionālo kvalifikāciju atzīšanu uzņēmējdarbības veikšanas nolūkā¹⁶. Vairāk nekā 83 % no šiem lēmumiem bija pozitīvi¹⁷, un vairāk nekā 140 000 attiecās uz profesijām tādās būtiskās nozarēs kā izglītība un veselība. Tajā pašā laikposmā aptuveni 40 000 profesionāļu iesniedza deklarācijas, lai sniegtu īslaicīgus un gadījuma rakstura pakalpojumus citā ES dalībvalstī. Tikai aptuveni 5 % no šiem gadījumiem pakalpojumu sniedzējiem nebija atļauts sniegt pakalpojumus veselības un drošības apsvērumu dēļ.

¹⁶ Laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam šis skaits bija 230 000. Reglamentēto profesiju datubāzē ir sniegts sīkākā statistikas iedalījums pēc valsts, perioda, atzīšanas sistēmas un profesiju vispārējiem nosaukumiem. Tai var piekļūt šādā saitē: [Regulated Profession Database \[Reglamentēto profesiju datubāze\]](#).

¹⁷ Pozitīvos lēmumus aprēķina kā procentuālo daļu no pozitīvo lēmumu, negatīvo lēmumu, lēmumu, ar kuriem nosaka adaptācijas periodu, un pārsūdzēto lēmumu summas.

Profesijas, uz kurām attiecas automātiskā atzīšana, neatkarīgi no tā, vai tās pamatā ir minimālās apmācības prasības vai profesionālā pieredze, ir to profesiju vidū, attiecībā uz kurām tiek ziņots par būtisku darbaspēka un prasmju trūkumu.

Saskaņā ar jaunāko Eiropas Nodarbinātības dienestu tīkla (EURES) ziņojumu par darbaspēka trūkumu un pārpalikumu¹⁸, aprūpes speciālisti, ģimenes ārsti un specializēti praktizējoši ārsti, farmaceiti un zobārsti ir ierindoti starp visizplatītākajām profesijām, kurās trūkst darbaspēka (pēc valstu skaita un problēmas smaguma). Direktīvas kontekstā uz vispārējās aprūpes māsām, pamata medicīnisko apmācību un vispārējās prakses ārstu apmācību, kā arī 56 specializēto ārstu kvalifikācijām attiecas automātiskās atzīšanas režīms, kura pamatā ir minimālās apmācības prasības. Tas pats attiecas uz zobārstu un farmaceitu pamatkvalifikāciju un specializēto kvalifikāciju. Visizplatītākās profesijas, kurās ES trūkst darbaspēka, ir arī daudzas tirdzniecības, amatniecības un rūpniecības profesijas, uz kurām attiecas automātiska atzīšana, pamatojoties uz profesionālo pieredzi, piemēram, metālapstrādes strādnieki, būvstrādnieki, inženieri un tehniskie inženieri. Tas parāda, kā pašreizējā noteikumu sistēmā jau tiek izmantota automātiskās atzīšanas iespēja, lai veicinātu mobilitāti tieši tur, kur tā ir visvairāk vajadzīga.

Ieinteresētās personas pauda vispārēju apmierinātību ar direktīvas galvenajiem elementiem. Kopumā mobilie pilsoņi un uzņēmumi atzinīgi vērtē to, ka kopīgu noteikumu noteikšana samazina nenoteiktību profesionāļiem, kuri vēlas strādāt citā dalībvalstī, un nodrošina strukturētu atzīšanas procesu. Lai gan ieinteresētās personas norāda uz problēmām, kas dažos gadījumos var kavēt direktīvas potenciāla pilnīgu

¹⁸ [EURES Report on Labour shortages and surpluses 2024 \[EURES 2024. gada ziņojums par darbaspēka trūkumu un pārpalikumu\]](#).

izmantošanu, un uzsver nepieciešamību pēc uzlabojumiem, tās neapšaubā direktīvas nepieciešamību, būtiskumu vai radītos ieguvumus. Tomēr tās aicina samazināt šķēršļus mobilitātei un vienkāršot atzišanas procedūras, arī izmantojot digitālos rīkus, kas pilnībā atbilst direktīvas mērķiem un tās īstenošanai¹⁹.

Komisija 2020.–2025. gadā turpināja īstenot direktīvu un panākt tās izpildi. Ņemot vērā to, cik svarīga ir vienāda piemērošana, daudzas dalībvalstīs²⁰ šajā laikposmā ir saskārušās ar jaunām pārkāpuma procedūrām, jo nav ievēroti dažādi direktīvas aspekti. Tas ietvēra 22 gadījumus, kas saistīti ar Direktīvas 2005/36/EK 7. panta 4. punkta nepareizu īstenošanu, nosakot profesionālās kvalifikācijas iepriekšējās pārbaudes attiecībā uz neregulāru un īslaicīgu pakalpojumu sniegšanu profesijās, kas neietilpst šīs direktīvas darbības jomā. Kā uzsvērts priekšsēdētājas izpildvietnieces R. Minzatu 2025. gada progresa ziņojumā par vienkāršošanu, īstenošanu un izpildi, šīs izpildes darbības ir būtiskas, lai novērstu nesamērīgus administratīvos šķēršļus un tieši atbalstītu Komisijas plašāko mērķi uzlabot profesionālo mobilitāti un nodrošināt ES tiesību aktu saskaņotu īstenošanu visās dalībvalstīs²¹.

Komisija arī turpināja pārkāpuma procedūras par dažādu grozītās direktīvas aspektu nepareizu transponēšanu, kuras tika sāktas divās kārtās attiecīgi 2018. un 2019. gadā. Pirmais pārkāpuma procedūru kopums, kas sākts 2018. gadā, attiecās uz nepareizu transponēšanu, aptverot jaunus jautājumus, kuriem ir izšķiroši būtiska nozīme pārskatītās direktīvas darbībā, jo īpaši saistībā ar jauno Eiropas profesionālo karti, brīdināšanas mehānismu, daļēju piekļuvi profesionālai darbībai, valodas prasību samērību un atbalsta centru izveidi. Turklāt Komisija izvirzīja jautājumus par profesionālo pakalpojumu regulatīvo šķēršļu pārredzamību un samērīgumu, ņemot vērā reformu ieteikumus par profesionālajiem pakalpojumiem²². Otrās pārkāpuma procedūru kopums, kas sākts 2019. gadā, attiecās uz atbilstību noteikumiem par tiesībām veikt uzņēmējdarbību, pakalpojumu sniegšanas brīvību, profesijām, uz kurām

¹⁹ Dienestu darba dokumenta 10. nodaļā ir sniegts plašāks ieskats par to dažādo ieinteresēto personu viedokļiem, kuras skar direktīva, jo īpaši uzsverot jomas, kurās, viņuprāt, ir iespējami turpmāki uzlabojumi.

²⁰ Eiropas Komisija šajā laikposmā uzsāka 30 jaunas pārkāpuma procedūras: 22 lietas par jautājumiem saistībā ar Direktīvas 2005/36/EK 7. panta 4. punkta nepareizu piemērošanu pret Austriju, Beļģiju, Bulgāriju, Čehiju, Dāniju, Franciju, Grieķiju, Itāliju, Īriju, Kipru, Latviju, Luksemburgu, Maltu, Nīderlandi, Poliju, Rumāniju, Slovēniju, Somiju, Spāniju, Ungāriju, Vāciju un Zviedriju, kā arī astoņas lietas attiecībā uz dažādiem jautājumiem saskaņā ar Direktīvu 2005/36/EK: divas lietas pret Grieķiju un atlikušās sešas lietas pret Beļģiju, Īriju, Kipru, Maltu, Spāniju un Vāciju.

²¹ [2025 Annual Progress Report on Simplification, Implementation and Enforcement by Executive Vice-President Minzatu, September 2025.](#)

²² [Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par profesionālo pakalpojumu regulējuma reformu ieteikumiem \(COM\(2016\) 820 final\).](#)

attiecas automātiskā atzišana, pamatojoties uz saskaņotajām minimālajām apmācības prasībām, dokumentiem un formalitātēm, profesionālo praksi un administratīvo sadarbību. Lai gan šis izpildes panākšanas darbs bija vērsts uz galvenajām izmaiņām, kas tika ieviestas ar grozījumu Direktīvu 2013/55/ES²³, tajā tika pievērsta uzmanība arī pārskatītās direktīvas vispārējai īstenošanai valstu tiesiskajos regulējumos.

Lielākā daļa neatbilstības problēmu, uz kurām Komisija norādīja saistībā ar direktīvas transponēšanu dalībvalstu tiesiskajā regulējumā, jau ir atrisinātas.

Laikposmā no 2020. līdz 2024. gadam 2018. un 2019. gadā sāko nepabeigto pārkāpuma procedūru skaits ir samazinājies: trīs procedūras tika slēgtas 2020. gadā, četras – 2021. gadā, deviņas – 2023. gadā un vēl divas – 2024. gadā. 2025. gadā aktīvas procedūras joprojām bija spēkā pret astoņām dalībvalstīm²⁴. Divās pārkāpuma lietās tika pieņemti Eiropas Savienības Tiesas spriedumi²⁵.

3. Vispārējā lietotāju pieredze

3.1. Informācijas pieejamība un apmaiņa

Profesionālo kvalifikāciju atzišanas sistēmas darbība ES ir atkarīga no attiecīgās informācijas pieejamības. Informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm ir būtiska, lai atbalstītu administratīvo sadarbību. Lai iedzīvotāji varētu izmantot tiesības, kas tiem piešķirtas ar direktīvu un valstu īstenošanas satvariem, ir svarīgi arī nodrošināt, ka informācija par profesiju valsts regulējumu, profesionālo izglītību un apmācību, profesionālo kvalifikāciju apliecinājumiem, kas vajadzīgi, lai piekļūtu konkrētai profesijai, un par kompetento iestāžu kontaktinformāciju, kā arī rīcību un pieredzi, ir skaidri saprotama un efektīvi izplatīta.

Direktīvā ir noteikti vairāki pasākumi, lai nodrošinātu, ka ieinteresētās personas ir labi informētas un var viegli piekļūt attiecīgajai informācijai par profesionālo kvalifikāciju atzišanu. Viens no galvenajiem pasākumiem ir izveidot valsts atbalsta centrus²⁶, kas darbojas kā primārie kontaktpunkti profesionāļiem un kompetentajām iestādēm, kuras meklē norādījumus un informāciju. Tie atbalsta pieteikuma

²³ Ar grozījumu Direktīvu 2013/55/ES tika ieviestas vairākas būtiskas izmaiņas direktīvā, to vidū Eiropas profesionālās kartes ieviešana, brīdināšanas mehānisms, leikšējā tirgus informācijas sistēmas (*IMI*) izmantošana un daļējas piekļuves jēdziens.

²⁴ Pašlaik no pirmā lietu kopuma procedūras joprojām ir oficiāli atvērtas pret Beļģiju, Grieķiju, Horvātiju, Slovēkiju un Vāciju (divas no tām ir slēgšanas procesā) un no otrā kopuma – pret Beļģiju, Čehiju (tiesas nolēmums), Slovēkiju (tiesas nolēmums), Spāniju un Vāciju.

²⁵ Sīkāka informācija par direktīvas izpildi novērtētajā periodā ir atrodama dienestu darba dokumenta 9. nodaļā.

²⁶ Direktīvas 2005/36/EK 57.b panta 1. punktā ir noteikts, ka katrai dalībvalstij ir jāizraugās atbalsta centrs, kas sniedz informāciju un palīdzību pilsoņiem un iestādēm saistībā ar profesionālo kvalifikāciju atzišanu.

iesniedzējus, sniedzot viņiem informāciju par atzīšanas procesu, palīdzot viņiem izprast prasības un konsultējot viņus par tiesībām un pienākumiem saskaņā ar ES un valstu tiesību aktiem. Tie arī veicina sadarbību starp kompetentajām iestādēm, nodrošinot, ka tiek racionalizēta savstarpējā palīdzība un informācijas apmaiņa.

Ir pierādījies, ka atbalsta centri ir vērtīgs informācijas avots Komisijai par problēmām, ar kurām bieži saskaras mobilie profesionāļi. Viena no ziņotajām problēmām, kas parāda informācijas un izpratnes veicināšanas nozīmi, ir ierobežotā izpratne par Eiropas profesionālās kartes (EPK) – kas nodrošina vienkāršotu un ātrāku elektronisko atzīšanu konkrētām reglamentētām profesijām – pieejamību un mērķi²⁷. Respondenti no vairākām dalībvalstīm norādīja, ka profesionāļi bieži vien nezina, ka EPK pastāv kā pieejama iespēja²⁸. Apspriešanās rezultāti liecina, ka ieinteresētās personas sagaida plašāku saziņu un norādījumus par dažādām profesionālās atzīšanas iespējām, kā arī atbalstu saistībā ar spējām un resursus atbalsta centriem.

Papildus atbalsta centriem direktīvā ir uzsvērts arī centralizētas un pieejamas tiešsaistes informācijas nozīme. Vienotie kontaktpunkti (VKP) darbojas kā digitālas vārtejas informācijas iegūšanai par administratīvajām procedūrām saistībā ar profesionālo kvalifikāciju atzīšanu un saistītajām profesionālajām darbībām. Apvienojot dažādas procesuālās nianšes vienā lietotājdraudzīgā portālā, vienotie kontaktpunkti atvieglo raitāku un ātrāku mijiedarbību gan pieteikumu iesniedzējiem, gan kompetentajām iestādēm. Tie nodrošina, ka mobilie iedzīvotāji un kompetentās iestādes var piekļūt visām nepieciešamajām veidlapām, norādījumiem un prasībām bez nepieciešamības orientēties dažādos informācijas avotos, tādējādi veicinot ērtumu un efektivitāti.

Neraugoties uz šiem dažādajiem mehānismiem, sabiedrībai sniegtā informācija ne vienmēr ir vienlīdz uzticama un konsekventa. Savā 2024. gada īpašajā ziņojumā par direktīvas darbību²⁹ Eiropas Revīzijas palāta konstatēja, piemēram, ka reglamentēto profesiju saraksti valstu datubāzēs dažkārt atšķiras no informācijas, ko dalībvalstis paziņojušas ES reglamentēto profesiju datubāzei, kurā tiek vākta informācija par visām reglamentētajām profesijām, ar tām saistītajām īpašajām prasībām, kā arī par kompetentajām iestādēm ES, EEZ valstīs un Šveicē. Šā ziņojuma vajadzībām veiktajos apsekojumos tika konstatētas arī neatbilstības starp izcelsmes valsts un uzņēmējas valsts sniegto informāciju. Vairākos gadījumos respondenti, kuri meklēja informāciju no abām pusēm, saņēma pretrunīgus vai nepilnīgus

²⁷ Eiropas profesionālā karte pašlaik attiecas uz šādām profesijām: vispārējās aprūpes māsa, farmaceits, fizioterapeits, kalnu gids un nekustamā īpašuma aģents.

²⁸ Piem., dalībvalstis ziņo, ka dažādu iemeslu dēļ tās ne vienmēr informē pieteikuma iesniedzējus par EPK iespēju (sk. dienestu darba dokumenta 6.1. iedaļu).

²⁹ [European Court of Auditors, Special Report, The recognition of professional qualifications in the EU, 2024.](#)

norādījumus³⁰. Lai šo problēmu novērstu, Eiropas Revīzijas palāta ieteica Komisijai nodrošināt uzticamu un konsekventu informāciju sabiedrībai, vēlams, izmantojot vienotu ES līmeņa informācijas avotu.

Jautājumos, ko reglamentē valsts tiesību akti saskaņā ar ES tiesību aktiem, uzņēmējas valsts kompetentās iestādes joprojām ir autoritatīvs informācijas avots. Lai atvieglotu informācijas izplatīšanu iedzīvotājiem, ES līmenī būtu jāsniedz detalizēta informācija par atzišanas procedūru praktiskajiem posmiem, dokumentu prasībām, maksām un izvēli starp adaptācijas periodu un zināšanu pārbaudi kā iespējamiem kompensācijas pasākumiem. Raugoties nākotnē, ar MI darbināmi lieli valodas modeļi (*LLM*) var ievērojami uzlabot to, kā cilvēki meklē informāciju, un varētu pakāpeniski aizstāt tīmekļvietņu tradicionālo informācijas arhitektūru ar intuitīvāku un efektīvāku veidu, kā iedzīvotāji var piekļūt regulatīvajai informācijai.

3.2. Atzišanas sistēmas

To mobilo ES pilsoņu pieredze, kuri vēlas, lai viņu kvalifikācija tiktu atzīta citā dalībvalstī nolūkā piekļūt reglamentētai profesijai, ir atkarīga no piemērojamās atzišanas sistēmas.

3.2.1. Vispārējā atzišanas sistēma

Saskaņā ar vispārējo atzišanas sistēmu pieteikuma iesniedzējam, kas vēlas veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī, ir jāiesniedz vairāki dokumenti, attiecīgā gadījumā arī pierādījumi par valstspiederību, profesionālo kvalifikāciju un attiecīgo pieredzi. Pēc tam uzņēmējas dalībvalsts kompetentā iestāde katrā atsevišķā gadījumā salīdzina pretendenta kvalifikācijas, kas ļauj viņam piekļūt konkrētai profesijai izcelsmes dalībvalstī, ar valsts prasībām attiecībā uz piekļuvi tai pašai profesijai uzņēmējā valstī. Ja tiek uzskatīts, ka tās ir līdzvērtīgas, tiek piešķirta atzišana, kas ļauj pieteikuma iesniedzējam praktizēt. Ja pastāv būtiskas atšķirības, kuras nevar kompensēt ar profesionālo pieredzi un/vai mūžizglītību, iestāde var pieprasīt zināšanu pārbaudi vai adaptācijas periodu, lai novērstu šīs atšķirības. Pēc prasību sekmīgas izpildes pretendents saņem atzišanu un var likumīgi strādāt profesijā uzņēmējā valstī.

Lai gan direktīvā noteiktie termiņi tiek uzskatīti par reālistiskiem un kopumā tiek ievēroti, vairāki faktori var izraisīt kavēšanos. Saskaņā ar direktīvas 51. panta 2. punktu pieteikums atzišanai saskaņā ar vispārējo sistēmu ir jāizskata iespējami drīz un ne ilgāk kā četros mēnešos no dienas, kad pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis pilnīgu dokumentāciju. Pamatojoties uz četrus īpaši mobilu profesiju³¹ izlases veida

³⁰ Šajā ziņā sk. jo īpaši dienestu darba dokumenta 8.2. iedaļu.

³¹ Lai iegūtu precīzu un salīdzināmu informāciju no dalībvalstu iestādēm, analizē galvenā uzmanība tika pievērsta radiogrāferiem, vidusskolu skolotājiem, veselības aprūpes asistentiem un sociālajiem darbiniekiem. Šīs četras profesijas tika izvēlētas tāpēc, ka tās pieder pie mobilākajām profesijām, uz

analīzi, šis terminš kopumā tiek ievērots. Tomēr dažkārt procesu pildzina nepilnīgi pieteikumi, kā arī novēlota ekspertu vērtēšana vai dokumentu pārbaude, ko veic dalībvalsts, kurā iegūta kvalifikācija. Kavēšanos izraisa arī nepietiekams darbinieku skaits valsts līmenī pieteikumu apstrādei un dažu pieteikumu sarežģītība, jo īpaši gadījumos, kad tiek apsvērti kompensācijas pasākumi³².

Procedūra ir saistīta ar ievērojamām dokumentu prasībām, un to ne vienmēr atvieglo elektroniski un/vai digitāli līdzekļi. ³³ Direktīvas VII pielikumā ir sniegts izsmeļošs to dokumentu saraksts, kurus valsts kompetentās iestādes var pieprasīt uzņēmējdarbības veikšanas kontekstā. Dalībvalstis saistībā ar profesionālās atzišanas pieteikumiem parasti pieprasa pamatdokumentu kopumu – parasti valstspiederības, kvalifikācijas un profesionālās pieredzes apliecinājumu. Papildu prasības, piemēram, labas reputācijas apliecinājumi, veselības sertifikāti vai apdrošināšanas segums, dažādās profesijās un valstīs ievērojami atšķiras. Vidēji pieteikuma iesniedzējiem ir jāiesniedz 5–10 dokumenti, kuru kopējais apjoms ir aptuveni 10–20 lappuses, lai gan dažās dalībvalstīs šis skaitlis var būt lielāks. Dalībvalstis arvien biežāk pieņem digitālas dokumentu iesniegšanas procedūras, taču elektroniskās apstrādes apjoms joprojām atšķiras un dažas valstis uztur daļēji digitālas vai papīra formāta sistēmas³⁴. Tomēr attiecībā uz profesijām, uz kurām attiecas Eiropas profesionālā karte, visās dalībvalstīs ir pieejama digitalizēta procedūra.

Atzišanas procedūru sarežģītība vispārējā sistēmā ir atkarīga no profesiju regulējuma līdzības pakāpes starp dalībvalstīm. Ir vieglāk, ja izcelsmes dalībvalsts un uzņēmēja dalībvalsts līdzīgā veidā reglamentē prasības attiecībā uz piekļuvi profesijai. Ja noteikumi ievērojami atšķiras vai ja izcelsmes dalībvalsts nereglamentē

kurām attiecas vispārējā sistēma, pamatojoties uz reglamentēto profesiju datubāzes datiem un to mobilitātes modeļiem (aptverot lielu skaitu dalībvalstu, nevis tikai dažas).

³² Sīkāku informāciju par procedūras ilgumu un iespējamās kavēšanās iemesliem sk. dienestu darba dokumenta 2. iedaļā.

³³ Sīkāku informāciju par dokumentu veidiem, ko pieprasa saskaņā ar vispārējo atzišanas sistēmu papildus valstspiederības pierādījumiem, kvalifikācijas pierādījumiem un profesionālās pieredzes apliecinājumiem, kā arī par to, cik lielā mērā atzišanas procedūru dalībvalstīs var izpildīt elektroniski, sk. dienestu darba dokumenta 2. iedaļā.

³⁴ Izņemot profesijas, uz kurām attiecas Eiropas profesionālās kartes procedūra, pilnībā elektronisku procedūru pieejamība (izņemot tās, uz kurām attiecas Eiropas kartes procedūra) atšķiras atkarībā no dalībvalsts un profesijas. Piem., attiecībā uz veselības aprūpes asistenta profesiju tikai četras dalībvalstis (Dānija, Portugāle, Rumānija un Somija) piedāvā pilnībā elektronisku atzišanas procedūru, savukārt sociālajiem darbiniekiem pilna atzišanas procedūra, izmantojot elektroniskos līdzekļus, ir pieejama visās dalībvalstīs, izņemot trīs. Ievērojami atšķiras arī pieejamo elektronisko procedūru izmantošana. Piem., lai gan attiecībā uz radiogrāferu profesiju mobilie pilsoņi var pabeigt pilnu atzišanas procedūru ar elektroniskiem līdzekļiem gandrīz visās dalībvalstīs, pieteikuma iesniedzēji dažādās dalībvalstīs izvēlas elektronisku procedūru ļoti dažādā apmērā, sākot no 10 % Horvātijā līdz vairāk nekā 95 % Dānijā, Īrijā, Portugālē un Somijā. Papildu ilustratīvi dati par šo ir sniegti šim ziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā.

profesiju un uzņēmēja dalībvalsts to dara, atzīšana joprojām ir iespējama, bet pieteikuma iesniedzējiem ir grūtāk savākt pierādījumus, kas apliecina viņu profesionālo kvalifikāciju.

Neliels skaits atzīšanas procedūru saskaņā ar vispārējo sistēmu beidzas ar negatīvu lēmumu par atzīšanu³⁵. Šie lēmumi neļauj pieteikuma iesniedzējiem strādāt viņu izvēlētajā profesijā. Ir vajadzīga papildu analīze, lai noteiktu šo lēmumu pamatā esošos iemeslus, jo īpaši gadījumos, kad pieteikuma iesniedzēji neiesniedz atzīšanas iestādes pieprasītos pierādījumus. Daži negatīvi lēmumi, iespējams, varētu izrietēt arī no stingrām prasībām, kas ierobežo dokumentācijas pieņemšanas elastību. Dažos gadījumos pieteikuma iesniedzēji var arī nolemt neturpināt pieteikšanās procesu, ja viņi saskaras ar ilgstošām vai apgrūtinošām procedūrām. Citās dalībvalstīs lēmums neiesniegt dokumentus varētu būt saistīts ar to, ka pieteikuma iesniedzējam trūkst nepieciešamās formālās kvalifikācijas, pieredzes un/vai viņam ir sodāmība.

3.2.2. Automātiska atzīšana, pamatojoties uz profesionālo pieredzi

Atzīšana, pamatojoties uz profesionālo pieredzi, galvenokārt attiecas uz amatniecības, tirdzniecības un rūpniecības profesijām, kurās nav ES līmeņa minimālo saskaņoto apmācības prasību. Konkrētāk, šī atzīšanas sistēma attiecas uz direktīvas IV pielikumā uzskaitītajām profesionālajām darbībām (piem., krāsotājiem, mūrniekiem, galdniekiem, ēdināšanas uzņēmumu vadītājiem). Saskaņā ar šo sistēmu profesionālis, kurš ir ieguvis pietiekamu un pārbaudītu pieredzi reglamentētā profesijā vienā dalībvalstī, var panākt savas kvalifikācijas automātisku atzīšanu citā dalībvalstī bez turpmākas novērtēšanas. Pieteikuma iesniedzējam ir jāiesniedz pierādījumi, piemēram, kompetento iestāžu izdoti sertifikāti vai apliecinājumi, kas apstiprina, ka viņš noteiktā laikposmā (parasti no diviem līdz sešiem gadiem atkarībā no profesijas, nodarbinātības statusa un apmācības līmeņa) ir likumīgi un faktiski darbojies attiecīgajā profesijā. Uzņēmējai dalībvalstij tad ir jāatzīst pieteikuma iesniedzēja tiesības praktizēt tādu pašu vai līdzīgu darbību. Šī procedūra vienkāršo pieredzējušu profesionāļu mobilitāti, vienlaikus saglabājot pakalpojumu kvalitātes un sabiedrības aizsardzības garantijas.

Šī otrā atzīšanas sistēma, neraugoties uz tās sniegtajām priekšrocībām, tiek izmantota reti. Salīdzinot ar vispārējo sistēmu, šī otrā atzīšanas sistēma parasti ir ātrāka un atzīšanas procedūras ilgst no mazāk nekā viena mēneša līdz trim mēnešiem pēc pieteikuma aizpildīšanas. Turklāt šī sistēma sniedz priekšrocību atsaukties uz pārbaudāmu profesionālo pieredzi, nevis formālu apmācību, un tā ietver salīdzinoši mazu dokumentu skaitu. Tomēr šīs sistēmas izmantošana joprojām ir nevienmērīga – tikai neliela daļa dalībvalstu to izmanto regulāri, un liela grupa ziņo, ka sistēma netiek

³⁵ Laikposmā no 2020. līdz 2024. gadam šis īpatsvars bija 7,4 %.

izmantota vispār vai tiek izmantota ļoti ierobežoti³⁶. Lemesls tam nav skaidrs, un ir nepieciešama papildu analīze, arī tāpēc, ka par šo tematu sniegto atbilžu skaits uz aptaujas jautājumiem ir ierobežots. Piemēram, dažādas ieinteresētās personas vienā un tajā pašā dalībvalstī sistēmas lietotājdraudzīgumu un izmantojamību uztver atšķirīgi. Lai gan daudzas kompetentās iestādes un valstu eksperti uzskata, ka pašreizējā sistēma ir praktiska un ka profesionālās pieredzes novērtēšana ir salīdzinoši vienkārša, jo īpaši tad, ja to pamato izcelsmes dalībvalsts sertifikāti, daudzas citas iestādes un eksperti uzskata, ka procedūra un tās pamatā esošie darbību saraksti ir novecojuši³⁷. Šie valstu eksperti uzskata, ka IV pielikumā iekļautie profesiju saraksti un to pamatā esošā nomenklatūra ir neskaidri, jo definīcijas pārklājas vai ir neprecīzas, un tas sarežģī kvalificējamo profesiju noteikšanu. Turklāt birokrātiskie šķēršļi, digitālo procesu trūkums un nekonsekventa dokumentācijas prakse dalībvalstīs dažkārt apgrūtina pieteikumu iesniegšanu.

3.2.3. Automātiska atzišana, pamatojoties uz minimālajām apmācības prasībām

Profesionālo kvalifikāciju atzišana, pamatojoties uz minimālajām apmācības prasībām, ir visvairāk racionalizētā atzišanas sistēma, jo kompetentajai iestādei ir jāpārbauda tikai dokumenta autentiskums. Šī sistēma tiek reglamentēta direktīvas III sadaļas III nodaļā, un to parasti dēvē par "automātisko" atzišanas sistēmu. Tā attiecas uz tādām profesijām kā medicīnas doktori, vispārējās aprūpes māsas, zobārsti, veterinārārsti, vecmātes, farmaceiti un arhitekti (turpmāk "nozaru profesijas").

Saskaņotas minimālās apmācības prasības nozaru profesijām nodrošina konsekventu pamatu izglītībai un apmācībai visā ES. Šīs prasības saglabā uzticēšanos starp dalībvalstīm un ierobežo izglītības standartu atšķirības, garantējot noteiktu pārbaudāmu kompetences līmeni un veicinot pacientu un pakalpojumu saņēmēju drošību. Direktīvā ir noteiktas konkrētas minimālās apmācības prasības katrai profesijai, un dažas prasības, kas pielāgojamas ar deleģētajiem aktiem, joprojām ir saskaņotas ar zinātnes un tehnikas attīstību. Tajā ir ievērota valstu izglītības un apmācības sistēmu autonomija, ļaujot dalībvalstīm pārsniegt šīs minimālās prasības atbilstoši to vajadzībām.

Kopumā ieinteresētās personas uz minimālajām apmācības prasībām balstītās atzišanas sistēmas darbību vērtē labvēlīgāk nekā citu atzišanas sistēmu darbību.

³⁶ Laikposmā no 2020. līdz 2024. gadam piecas ES dalībvalstis, kuras pieņēma visvairāk atzišanas lēmumu, pamatojoties uz profesionālo pieredzi (Francija, Polija, Portugāle, Rumānija un Vācija), pieņēma vairāk nekā 72 % no visiem lēmumiem saistībā ar šo sistēmu. Desmit dalībvalstis ziņoja, ka, pamatojoties uz profesionālo pieredzi, ir pieņēmušas 20 vai mazāk atzišanas lēmumu.

³⁷ Piem., 55 % kompetento iestāžu un 50 % valstu ekspertu uzskata, ka IV pielikums ir pielāgots profesionāļu pašreizējām vajadzībām. Plašāka informācija par to, kā ieinteresētās personas vērtē IV pielikuma darbību, ir pieejama dienestu darba dokumenta 3.1. iedaļā.

Ņemot vērā kopumā zemās pieteikuma iesniegšanas maksas, procedūru termiņu ievērošanu un pārvaldāmas dokumentācijas prasības, šī atzišanas sistēma efektīvi un izmaksu ziņā lietderīgi veicina profesionālo mobilitāti. Šo iemeslu dēļ ieinteresētās personas kopumā piekrīt, ka automatiskā atzišanas sistēma, kuras pamatā ir minimālās apmācības prasības, ir labāks risinājums nekā vispārējā atzišanas sistēma, kuras efektivitāte un lietderība ir atkarīga no noteikumu saskaņošanas līmeņa dalībvalstīs. Tā ir arī labāk novērtēta nekā atzišana, kuras pamatā ir profesionālā pieredze un kuras piemērošanu dažas iestādes uzskata par sarežģītāku iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ³⁸.

Ņemot vērā automatiskās atzišanas priekšrocības, pastāv skaidra interese šo sistēmu paplašināt, attiecinot to arī uz citām profesijām. Automatiskās atzišanas attiecināšana uz profesijām, kas pašlaik nav aptvertas, vienkāršotu un paātrinātu atzišanas procesu, tādējādi atvieglojot profesionālo kvalifikāciju atzišanu un veicinot profesionālo mobilitāti ES. To var veikt dažādos veidos. Papildus to profesiju saraksta paplašināšanai, attiecībā uz kurām minimālās apmācības prasības ir saskaņotas ar tiesību aktu grozījumiem, pastāv arī iespēja paļauties uz kopējiem apmācības satvariem (KAS) vai kopējām apmācības pārbaudēm (KAP), kurus abus var pieņemt ar deleģētajiem aktiem.

KAS piedāvā viselastīgāko iespēju. To mērķis ir dot iespēju lielākam skaitam profesionāļu pārvietoties visā ES, paplašinot automatisko atzišanu, kuras pamatā ir vienots zināšanu, prasmju un kompetenču kopums darbam konkrētā reglamentētā profesijā. KAS pilnībā nesaskaņo apmācības prasības un ļauj dalībvalstīm saglabāt gan KAS atbilstošu, gan citu apmācību, kuras rezultātā tiek apgūtas reglamentētās profesijas. Saskaņā ar direktīvu KAS var izveidot profesijām, kurām ir ievērojams mobilitātes līmenis vai potenciāls palielināt pārrobežu pārvietošanos un attiecībā uz kurām minimālā skaitā dalībvalstu ir pietiekama saskaņotība ar profesionālo regulējumu, izglītību un apmācību. Konkrētāk, vismaz vienai trešdaļai ES dalībvalstu ir jāreglamentē šī profesija un vismaz vienai trešdaļai dalībvalstu pašlaik ir jābūt kopējam zināšanu, prasmju un kompetenču kopumam, uz kuru balstītos potenciālais KAS. Satvaram ir arī jābūt saskaņotam ar spēkā esošajiem ES un valstu tiesību aktiem, turklāt ir jāpierāda, ka tas samērīgā veidā kalpo sabiedrības interesēm. Automatiskā atzišana un vienots apmācības prasību kopums saskaņā ar konkrētu KAS attiektos tikai uz valsts kvalifikācijām, kas atbilst tā prasībām, un tikai starp dalībvalstīm, kas piedalās šādā KAS. Lai gan KAS atvieglo atzišanas procedūras un ir piesaistījuši to profesionālo organizāciju interesi, kas vēlas pamanāmību ES līmenī, līdz šim nav izveidots neviens KAS, jo attiecīgās profesijas pilnībā neatbilda direktīvā noteiktajām prasībām, kā paskaidrots iepriekš. Tas bieži vien bija saistīts ar atšķirīgajām valstu izglītības un apmācības prasībām attiecībā uz piekļuvi attiecīgajām profesionālajām darbībām.

³⁸ Sīkāku informāciju par kompetento iestāžu pieredzi saistībā ar automatiskās atzišanas sistēmu un tās novērtējumu sk. dienestu darba dokumenta 4. nodaļā.

Kopēja apmācības pārbaude tika izveidota 2019. gadā slēpošanas instruktora profesijai.

Tiek mēģināts izveidot KAS fizioterapeitiem. Komisija 2022. un 2023. gadā apsprieda KAS ar profesionālo kvalifikāciju atzīšanas koordinātoru grupu, un tā identificēja, ka iespējamās KAS kandidātprofesijas varētu būt fizioterapeiti un būvinženieri. 2024. gada martā Komisijas profesionālo kvalifikāciju atzīšanas koordinātoru ekspertu grupas paspārnē tika izveidota kopējo apmācības satvaru apakšgrupa. Apakšgrupā pašlaik ir dalībvalstu pārstāvji un dalībvalstu iecelti fizioterapijas eksperti, un tās darbs ir vērsts tikai uz to, lai izveidotu KAS fizioterapeita profesijai. Jo īpaši ekspertu apakšgrupa ir palīdzējusi Komisijai kartēt izglītību, apmācību un profesijas regulējumu visās dalībvalstīs. Pamatojoties uz apakšgrupas darba provizoriskajiem rezultātiem, Komisija pašlaik pabeidz kartēšanu, uz kuras pamata tā plāno pieņemt deleģēto aktu par KAS fizioterapeitiem kā daļu no prasmju pārnesamības iniciatīvas.

Turklāt Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm strādā, lai noteiktu papildu profesijas, kurām nākotnē varētu izstrādāt KAS. Tajā pašā laikā turpinās pārdomas par to, kā vidējā termiņā vēl vairāk racionalizēt un strukturēt KAS piemērotu profesiju atlasē, prioritāšu noteikšanas un novērtēšanas procesu. Šie centieni prasa ciešu sadarbību ar dalībvalstīm, kā arī ar attiecīgajām profesionālajām organizācijām un citām ieinteresētajām personām.

Papildus automātiskās atzīšanas attiecināšanai uz lielāku skaitu profesiju ir iespējams racionalizēt automātiskās atzīšanas procedūru, pamatojoties uz minimālajām apmācības prasībām. Principā procesam, kurā pārbauda, vai pieteikuma iesniedzēja iesniegtie profesionālās kvalifikācijas apliecinājumi atbilst direktīvas V pielikumā uzskaitītajiem pieņemamajiem apliecinājumiem, vajadzētu būt vienkāršam un ātram. Tomēr praksē kompetentās iestādes dažkārt velta ievērojamu laiku un pūles, lai analizētu pieteikuma iesniedzēju iesniegtos dokumentus. Pierādījumi liecina, ka lēmuma pieņemšanai vajadzīgais laiks ir atšķirīgs dažādās dalībvalstīs un pat dažādās iestādēs vienā un tajā pašā dalībvalstī.

Šķiet, ka galvenā problēma ir dokumentu autentiskuma pārbaude. Tā bieži vien ietver saziņu starp attiecīgajām iestādēm. Lai gan šo procesu atbalsta Iekšējā tirgus informācijas sistēma (IMI)³⁹, to, cik raiti un ātri šī pārbaude tiek pabeigta, ietekmē resursu, administratīvo struktūru un procedūru pieejamība, kā arī kompetento iestāžu reaģēšanas laiks. Paradoksālā kārtā kompetentās iestādes dažkārt uzskata, ka tehnoloģiskie sasniegumi ir papildu risks, nevis iespēja racionalizēt un uzlabot

³⁹ Iekšējā tirgus informācijas sistēma ir droša daudzvalodu tiešsaistes datubāze, kas atvieglo informācijas apmaiņu starp publiskajām iestādēm, kuras iesaistītas ES tiesību aktu praktiskajā īstenošanā.

procesus (piem., varētu būt vieglāk viltot dokumentus, izmantojot jaunākās tehnoloģijas).

Lai atzišanas sistēmu, kuras pamatā ir minimālās apmācības prasības, padarītu patiesi automatisku, būtu jāizmanto jaunas un topošas tehnoloģijas, piemēram, lielle valodas modeļi, lai līdz minimumam samazinātu administratīvos uzdevumus. Attiecīgā gadījumā tas varētu atbrīvot resursus būtiskiem uzdevumiem, kas saistīti ar atzišanas procesu. Šādi risinājumi varētu ietvert digitālos apliecinājuma dokumentus un digitālās procedūras saskaņā ar plašākām Komisijas digitālās politikas iniciatīvām (sk. 5. iedaļu tālāk). Tomēr tam būtu nepieciešama tādu digitālo sertifikātu izdošana, kuru pamatā esošos datus var viegli pārbaudīt, un/vai alternatīvi procedūras posmi, kuros izcelsmes dalībvalstis jau sākotnējā atzišanas posmā pārbauda un apstiprina dokumentus un datus (kā tas notiek EPK procedūrā).

Lai gan direktīvā jau ir integrēta digitālo rīku iespējamā izmantošana, pašreizējos noteikumus varētu vēl vairāk pielāgot, lai pilnībā izmantotu digitalizācijas potenciālu. Pēc 2013. gada grozījumiem ar tiesisko regulējumu tika ieviesta zināma elastība, ļaujot izmantot tādus instrumentus kā EPK un plašāk izmantot *IMI* sistēmu. Šie noteikumi parādīja, ka direktīvas tvērumā var sekmīgi integrēt digitālos rīkus atzišanas procesos. Elektroniskās procedūras un sadarbības platformas ir samazinājušas administratīvo sarežģītību un apliecina pievienoto vērtību, ko sniedz tehnoloģiju attīstības integrēšana direktīvas darbības mehānismos⁴⁰. Tomēr pāreja uz digitālajām procedūrām dalībvalstīs ir nevienmērīga. Daudzos gadījumos kompetentās iestādes joprojām pieprasa mobilajiem darba ņēmējiem un profesionāļiem iesniegt dokumentu kopijas papīra formātā, neraugoties uz esošajām elektroniskās iesniegšanas iespējām, paraksta verifikācijas vai citu drošības apsvērumu dēļ. Tā kā digitālās tehnoloģijas ir ievērojami attīstījušās, pastāv skaidra iespēja labāk izmantot pilnībā elektroniskas un sadarbības atzišanas procedūras, kas ir ātrākas, konsekventākas, drošākas un pieejamākas gan iedzīvotājiem, gan kompetentajām iestādēm.

4. Savstarpēja uzticēšanās un administratīvā sadarbība ir būtiska tiesiskā regulējuma darbībai

Savstarpēja uzticēšanās starp dalībvalstu administratīvajām iestādēm ir būtiska, lai nodrošinātu ar direktīvu izveidotā tiesiskā regulējuma pienācīgu darbību. Lai saglabātu augstu uzticēšanās līmeni, ir vajadzīgi pārredzami, konsekventi un samērīgi noteikumi, ar ko reglamentē profesionālo kvalifikāciju regulējumu un atzišanu dalībvalstīs. Tas ir arī ļoti atkarīgs no dalībvalstu savlaicīgiem paziņojumiem, lai

⁴⁰ Viena no skaidrākajām EPK procedūras priekšrocībām ir tās īsais apstrādes laiks. Pamatojoties uz kompetento iestāžu aptauju, vairāk nekā 60 % dalībvalstu pabeidz atzišanas procedūras mazāk nekā viena mēneša laikā, bet pārējās ziņo par vienu līdz divu mēnešu termiņiem. Neviena dalībvalsts nav ziņojusi, ka šīs procedūras ilgums pārsniedz divus mēnešus.

nodrošinātu pārredzamību un atvieglotu noteikumu uzraudzību un izpildi (4.1. punkts), un no tā, cik efektīvi tiek izmantots brīdināšanas mehānisms, kas ieviests, lai apmainītos ar kritiski svarīgu informāciju par profesionāļiem, kuri var radīt risku (4.2. punkts). Visbeidzot, lai saglabātu uzticēšanos tiesiskajam regulējumam, tas ir regulāri jāatjaunina nolūkā nodrošināt, ka tas atspoguļo jaunākos zinātnes un tehnikas sasniegumus (4.3. punkts).

4.1. Paziņojumi

Profesionālo kvalifikāciju direktīva aptver vairākas paziņošanas prasības dalībvalstīm, lai nodrošinātu atzišanas procesa pārredzamību un efektīvu koordināciju. Piemēram, dalībvalstīm ir jāinformē Komisija par visām profesijām, piekļuvi kurām tās reglamentē, kā arī par kvalifikācijas prasībām un kompetentajām iestādēm, kas atbild par atzišanu reglamentēto profesiju datubāzē. Saskaņā ar direktīvu dalībvalstīm ir arī jāpaziņo Komisijai par normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, ko tās pieņem un kas ietekmē valsts kvalifikāciju apliecinošos dokumentus, uz kuriem attiecas automātiska atzišana saskaņā ar direktīvu, pamatojoties uz ES saskaņotajām minimālajām apmācības prasībām. Attiecīgi būtu jāpaziņo arī par jebkādas jaunas apmācības ieviešanu, pēc kuras tiek izsniegti valsts kvalifikāciju apliecinošie dokumenti, uz kuriem attiecas direktīvas V pielikums, kā arī par jebkādām izmaiņām saistībā ar kvalifikāciju apliecinājumiem / pamatā esošo apmācību / piešķirējām struktūrām, kas jau ir iekļautas direktīvas V pielikumā. Šādi paziņojumi ir jānosūta, izmantojot *IMI*. Pēc tam Komisija ar deleģētajiem aktiem atjaunina V pielikumu. Dalībvalstīm ir arī jāpaziņo Komisijai valsts līmenī pieņemto individuālo atzišanas lēmumu skaits, kas nodrošina pārredzamību attiecībā uz profesionālo mobilitāti starp dalībvalstīm un atzišanas rādītājiem pa profesijām un valstīm. Pateicoties šiem paziņošanas pienākumiem, direktīva nodrošina pārredzamību, uzraudzību un sadarbību, kas ļauj informācijai par kvalifikācijām un profesionālajiem noteikumiem arī turpmāk būt konsekventai, atjauninātai un uzticamai visā ES.

Lai gan 90 % aptaujāto kompetento iestāžu uzskata, ka paziņošanas sistēma *IMI* ietvaros ir efektīva, dažas šo procesu raksturo kā apgrūtināšu un laikietilpīgu. Šā ziņojuma vajadzībām veiktās aptaujas liecina par augstu kompetento iestāžu lietpratības līmeni attiecībā uz paziņošanas procesu⁴¹. Kompetentās iestādes kopumā atzīst, ka tas ir svarīgs instruments pārredzamības, sadarbības un regulatīvās konsekvences nodrošināšanai visā ES. Tomēr vairākas iestādes arī raksturo šo procesu kā administratīvi apgrūtināšu un laikietilpīgu, jo īpaši gadījumos, kad biežiem atjauninājumiem vai sarežģītām valsts reformām ir vajadzīgi vairāki paziņojumi. Dažas

⁴¹ Vairāk nekā 90 % respondentu apstiprina, ka zina, kā paziņot, izmantojot *IMI*, un tikpat daudz respondentu novērtē paziņošanas sistēmu kā efektīvu. Plašāka informācija par ieinteresēto personu viedokļiem attiecībā uz paziņojumu iesniegšanu un pārbaudi ir sniegta dienestu darba dokumenta 4.4. iedaļā.

pauž bažas par ierobežotiem norādījumiem un atšķirīgu interpretāciju attiecībā uz to, kāda informācija ir jāpaziņo, un tas var izraisīt nekoncekvenci starp valstīm. Citas norāda uz tehniskām grūtībām elektroniskās iesniegšanas procesā un nepieciešamību pēc labākas koordinācijas starp valstu ministrijām un profesionālajām struktūrām savā dalībvalstī.

4.2. Brīdināšanas mehānisms

Kopš 2016. gada direktīvā ir paredzēts brīdināšanas mehānisms attiecībā uz profesionāļiem, kuru profesionālās darbības veikšanu dalībvalsts teritorijā ir ierobežojušas vai aizliegušas valsts iestādes vai tiesas. Tā galvenais mērķis ir nodrošināt ātru saziņu starp kompetentajām iestādēm, ja profesionāļa tiesības praktizēt ir ierobežotas, apturētas vai neatgriezeniski atsauktas disciplinārsodu vai kriminālsodu dēļ, jo īpaši nozarēs, kas tieši ietekmē sabiedrisko drošību, piemēram, veselības aprūpē vai nepilngadīgo izglītībā. Dalībvalstīm ir arī pienākums nosūtīt brīdinājumus, ja profesionāļi kvalifikācijas atzišanas procesā ir izmantojuši viltotus diplomus. **Nemot vērā kompetenču sadalījumu starp ES un dalībvalstīm, tieši dalībvalstīm ir izšķiroša nozīme brīdināšanas mehānisma sistēmas īstenošanā un darbībā valsts līmenī.** Direktīvā noteikts, ka dalībvalstīm ir jāapmainās ar informāciju par visiem lēmumiem, kas pieņemti, lai ierobežotu vai pat uz laiku aizliegtu konkrētai personai veikt profesionālo darbību. Tomēr dalībvalstis joprojām ir kompetentas noteikt šādas rīcības iemeslus. Tā rezultātā iemesli dažādās jomās Eiropas Savienībā var būtiski atšķirties. Tādējādi dalībvalstis joprojām ir atbildīgas par brīdināšanas mehānisma īstenošanu valsts līmenī un par turpmāko rīcību pēc brīdinājumu saņemšanas. To kompetentajām iestādēm ir jāidentificē attiecīgie gadījumi un ir jāizdod brīdinājumi, izmantojot *IMI* sistēmu, noteiktajos termiņos (parasti trijās dienās). Dalībvalstis ir atbildīgas arī par to, lai nodrošinātu, ka brīdinājumi ir precīzi, savlaicīgi un nepārsniedz to, kas ir absolūti nepieciešams saskaņā ar datu aizsardzības noteikumiem. Saņemot brīdinājumus, saņēmēju dalībvalstu iestāžu pienākums ir pārskatīt informāciju, novērtēt tās atbilstību savai jurisdikcijai un veikt attiecīgus pasākumus saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem. Lai gan Komisija pārvalda IT rīku (*IMI*), informācijas apmaiņā tā neuzņemas nekādu sūtītāja, saņēmēja vai pārziņa lomu. Tās uzdevums ir uzraudzīt sistēmas vispārējo darbību, nodrošināt konsekventu piemērošanu visās dalībvalstīs un sniegt tehniskus un procesuālus norādījumus, izmantojot *IMI* sistēmu.

Brīdināšanas mehānismu nevajadzētu aplūkot izolēti. Tas neaizstāj nekādus valsts reģistrus, kas dalībvalstīm var būt vajadzīgi, lai izsekotu profesionāļus, kuru profesionālā darbība ir apturēta, aizliegta vai ierobežota; tas papildina citus direktīvā iestrādātos noteikumus, kas ļauj valstu iestādēm aizsargāt patērētāju un pacientu intereses, pārbaudot, vai nepastāv pagaidu vai galīga atstādināšana no profesionālās darbības un vai nav pieņemts notiesājošs spriedums.

Tomēr lielāka uzmanība ir jāpievērš būtiskajām atšķirībām starp dalībvalstīm nosūtīto brīdinājumu skaita ziņā. Protams, brīdinājumu skaita atšķirības zināmā mērā ir saistītas ar dalībvalsts lielumu un reģistrēto profesionāļu skaitu. Tomēr šķiet, ka vismaz tikpat svarīgi ir arī citi faktori, to vidū administratīvās prakses un tiesiskā regulējuma atšķirības (piem., apturēšanas pasākumu esība, piemērošana un iemesli) un resursu pieejamība profesionālo noteikumu uzraudzībai un izpildei. Tendence, ka pieaug brīdinājumu skaits administratīvu iemeslu dēļ⁴², liecina, ka ir vajadzīga turpmāka saskaņošana visā ES un turpmāki uzlabojumi brīdināšanas mehānisma īstenošanā, lai nodrošinātu konsekveci un efektivitāti visā ES.

Komisija veic pasākumus, lai risinātu dalībvalstu izvirzītos jautājumus saistībā ar brīdināšanas mehānisma īstenošanu. Pirms 2020. gada dalībvalstīs tika sāktas vairākas pārkāpuma procedūras par tāda tiesiskā regulējuma izveidi, kas attiecas uz brīdināšanas mehānismu. To rezultātā dalībvalstīs ieviesa vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu atbilstību direktīvai. Komisija arī ieviesa iespēju nosūtītājām iestādēm nošķirt brīdinājumus, kuru pamatā ir "būtiski iemesli saistībā ar profesijas praktizēšanu", un brīdinājumus, kuru pamatā ir "citi iemesli". Brīdinājums "citu iemeslu" dēļ ietver, piemēram, gadījumus, kad profesionālis ir atstādināts no profesionālās darbības veikšanas administratīvo prasību neievērošanas dēļ. Lai gan ieinteresētās personas atzinīgi novērtēja šo pasākumu, dažas aicināja sniegt sīkāku skaidrojumu, ko papildina ieteikums par šo jautājumu Eiropas Revīzijas palātas 2024. gada revīzijas ziņojumā. Reaģējot uz to, Komisija gatavo norādījumu dokumentu un praktisku apmācību kompetentajām iestādēm, lai precizētu brīdinājumu kategorizāciju un risinātu citus dalībvalstu izvirzītos praktiskos jautājumus par brīdinājumiem.

4.3. Automātiskās atzišanas sistēmas atjauninājumi, pamatojoties uz minimālajām apmācības prasībām

Lai saglabātu dinamisku un efektīvu profesionālās atzišanas sistēmu Eiropas Savienībā, ir būtiski atjaunināt direktīvā noteiktās minimālās apmācības prasības profesijām, uz kurām attiecas automātiskā atzišana. Kopš 2013. gada Komisijai ir pilnvaras atjaunināt šīs prasības, pieņemot deleģētos aktus, lai nodrošinātu, ka kvalifikācijas, uz kurām attiecas automātiskā atzišana, joprojām atbilst vispāratzītai zinātnes un tehnikas attīstībai visā ES. Šis process ir būtisks, lai saglabātu savstarpēju uzticēšanos starp dalībvalstīm un aizsargātu sabiedrības veselību, pacientu drošību un pakalpojumu kvalitāti, vienlaikus nodrošinot, ka automātiskā atzišana joprojām atspoguļo pašreizējo profesionālo realitāti, nevis novecojušus standartus.

Minimālo apmācības prasību atjaunināšanas process ir izstrādāts tā, lai ņemtu vērā to, kā tiesiskajā regulējumā un mācību programmās visā ES ir integrēta

⁴² Sk. pievienotā dienestu darba dokumenta 8.1. nodaļu.

zinātnes un tehnikas attīstība. Direktīvā ir ievērota valstu izglītības un apmācības sistēmu autonomija un apmācības pieeju daudzveidība visā ES. Tās mērķis ir atspoguļot un pielāgot izmaiņas dalībvalstu tiesību aktos, nevis panākt atbilstību piespiedu kārtā. Tas tiek darīts, nosakot minimālās apmācības prasības, kas nepieciešamas automatiskai pārrobežu atzīšanai, vienlaikus ļaujot dalībvalstīm pārsniegt vai palielināt šīs prasības attiecībā uz izglītību un apmācību, kas tiek nodrošināta to teritorijā saskaņā ar to konkrētajām vajadzībām un izglītības kontekstu. Atjaunināšanas process ietver tehniskus un zinātniskus novērtējumus, ko bieži vien papildina pētījumi, konsultācijas ar ekspertiem un ieinteresēto personu, piemēram, profesionālo apvienību, izglītības iestāžu un dalībvalstu ekspertu, ieguldījums ar profesionālo kvalifikāciju atzīšanas koordinātoru grupas starpniecību.

Diskusijas par minimālās apmācības prasības atjaunināšanu bieži vien ir sarežģītas un tehniskas. Ir jāatrod pastāvīgs līdzsvars starp mobilitātes veicināšanu, nosakot kopēju standartu sasniedzamā līmenī un nodrošinot, ka direktīvā noteiktās minimālās apmācības prasības atspoguļo pašreizējo vispārārstīto praksi un tehnoloģisko progresu visās dalībvalstīs. Zinātnes sasniegumi ir arī jālīdzsvaro ar juridisko stabilitāti, izvairoties no biežām vai krasām izmaiņām, kas sarežģī īstenošanu.

Līdz šim ir pieņemti deleģētie akti, lai atjauninātu minimālās apmācības prasības, pamatojoties uz zinātnes un tehnikas attīstību, attiecībā uz šādām profesijām: vispārējās aprūpes māsa, zobārsts, farmaceits un veterinārārsts. Komisija ir arī uzdevusi veikt pētījumu par vecmāšu profesiju. Pamatojoties uz Komisijas secinājumu novērtējumu, var atjaunināt arī vecmāšu minimālās apmācības prasības.

Turklāt, lai saglabātu savstarpēju uzticēšanos sistēmai, ir būtiski regulāri atjaunināt to profesionālo kvalifikāciju apliecinājošo dokumentu sarakstu, uz kuriem attiecas automatiskā atzīšana, pamatojoties uz minimālajām apmācības prasībām. Šādu atjaunināšanu arī veic ar deleģētajiem aktiem, un ikvienas izmaiņas sarakstā veic, pamatojoties uz dalībvalsts *IMI* paziņojumu. Saskaņā ar direktīvu dalībvalstīm ir pienākums paziņot Komisijai par visām izmaiņām savos tiesību, administratīvajos un izpildes noteikumos, kas ietekmē kvalifikāciju apliecinājošos dokumentus, uz kuriem attiecas automatiskā atzīšana, un to savlaicīga sadarbība ir būtiska šīs sistēmas efektīvai darbībai.

Viedokļi atšķiras par to, vai būtu jāpaplašina Komisijai deleģētās pilnvaras atjaunināt minimālās apmācības prasības saskaņā ar direktīvu. Dažas ieinteresētās personas uzskata, ka pašreizējā iespēja atjaunināt direktīvu, pieņemot deleģētos aktus, būtu jāpaplašina, aptverot vairāk automatiskās atzīšanas sistēmas elementu, lai šo sistēmu padarītu vēl dinamiskāku un spējīgāku reaģēt uz mainīgiem apstākļiem. Šim ziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā ir sniegts plašāks ieskats šajā jautājumā. Tajā sniegti piemēri par galvenajiem elementiem (piem., medicīniskās

pamatapmācības ilgums) un tehniskajiem elementiem (piem., medicīnas specialitāšu vispārējie nosaukumi), uz kuriem neattiecas Komisijas deleģētās pilnvaras. Atbildot uz jautājumu par Komisijas deleģēto pilnvaru iespējamo paplašināšanu, ieinteresētās personas iesaka koncentrēties uz tehniskiem atjauninājumiem, pieņemot tikai deleģētos aktus, vienlaikus saglabājot pamatsatura stabilitāti. Lielākā daļa aptaujāto iebilda pret deleģēto pilnvaru izmantošanu, lai grozītu būtiskus elementus (piem., minimālo medicīniskās pamatapmācības ilgumu), pieņemot deleģētos aktus⁴³.

Atsevišķs jautājums ir par to, vai pašreizējo procesu, kura pamatā ir deleģētie akti, varētu automatizēt. Minimālo apmācības prasību atjaunināšanas procesa daļas automatizēšana ir saistīta ar risku. Principā tiesisko regulējumu varētu grozīt, lai dalībvalstu kompetentās iestādes varētu automātiski pievienot vai grozīt jaunus kvalifikāciju apliecinājošos dokumentus, uz kuriem attiecas automātiskā atzišana, to iestāžu nosaukumus, kuras izsniedz šādus apliecinājumus, atsauces datumus utt., bez nepieciešamības apstrādāt paziņojumus *IMI* sistēmā, apspriesties ar citām dalībvalstīm un sagatavot deleģētus Komisijas lēmumus. Lai gan šāds hipotētisks process būtu ātrāks, pašreizējā sistēma novērš daudzus riskus un kļūdas. Lai gan pašreizējais veids, kā tiek atjauninātas minimālās apmācības prasības, ir saistīts ar ievērojamiem resursiem, iestrādātajām pārbaudēm un kontrolēm un visu dalībvalstu iesaistei kopumā ir pozitīva ietekme uz savstarpēju uzticēšanos un paļaušanos uz automātiskās atzišanas sistēmu. Tāpēc centieni varētu būt vērsti uz pašreizējo iekšējo procesu efektivitātes uzlabošanu, nevis to pilnīgu aizstāšanu.

5. Digitalizācija

Šajā ziņojumā izdarītie konstatējumi norāda uz vairākām procesuālām problēmām, kas ietekmē profesionālās atzišanas efektivitāti un lietotājdraudzīgumu. Šie konstatējumi atspoguļojas ieinteresēto personu atsauksmēs, privātpersonām, profesionāļiem, uzņēmumiem un atbalsta centriem konsekventi ziņojot par sarežģītām, ilgstošām procedūrām, papīra formāta prasībām dažās dalībvalstīs un lielām atšķirībām tiešsaistes pieteikumu iesniegšanas procesos.

Eiropas profesionālās kartes (EPK) ieviešana bija solis ceļā uz digitalizāciju, izveidojot ES līmeņa elektronisku procedūru pieteikumu iesniegšanai⁴⁴. Pieteikuma iesniedzējiem galvenā priekšrocība ir tā, ka procedūra piedāvā vienkāršotu,

⁴³ Ieinteresētās personas, kas atbalsta minimālo apmācības prasību atjaunināšanu ar deleģētajiem aktiem, kā argumentus minēja elastību un savlaicīgumu, savukārt tās, kas ir skeptiskākas, uzsver nepieciešamību pēc standartu stabilitātes un dalībvalstu veiktās pārbaudes. Plašāka informācija par ieinteresēto personu viedokļiem par deleģēto aktu izmantošanu minimālo apmācības prasību atjaunināšanai ir sniegta dienestu darba dokumenta 4.3. iedaļā.

⁴⁴ EPK sākotnēji tika ieviesta 2016. gadā attiecībā uz piecām konkrētām reglamentētām profesijām ar iespēju nākotnē to paplašināt, iekļaujot vēl citas profesijas.

ātrāku⁴⁵ un pārredzamāku elektronisko procedūru viņu profesionālās kvalifikācijas atzīšanai citā ES valstī. Kā liecina saistībā ar šo ziņojumu veikta apspriešanās, kompetentās iestādes atzinīgi vērtē to, ka procedūra samazina administratīvo dublēšanos, uzlabo pārredzamību un padara visu procesu lietotājdraudzīgāku, jo īpaši pieteikuma iesniedzējiem, kuri atkārtoti pārvietojas pāri robežām. Tā arī stiprina administratīvo sadarbību ar *IMI* starpniecību, veicinot efektīvāku saziņu starp iestādēm, kad tās pārbauda kvalifikācijas vai profesionālo statusu.

Tomēr EPK ir ierobežojumi, ko varētu pārvarēt, izmantojot mūsdienu digitālās tehnoloģijas. Dažas kompetentās iestādes ziņo, ka EPK darbība var būt sarežģīta un apgrūtinoša, jo procedūras posmi ne vienmēr ietaupa laiku salīdzinājumā ar standarta atzīšanas sistēmu, kuras pamatā ir minimālās apmācības prasības, vai vispārējo sistēmu. Raitai darbībai traucē arī tehniskās un sadarbības problēmas (kas saistītas ar nevienmērīgu digitalizācijas līmeni dalībvalstīs). Vēl viens trūkums ir nepietiekama informētība gan profesionāļu, gan iestāžu vidū, un tā rezultātā izmantošana ir ierobežota, neraugoties uz potenciālajiem ieguvumiem. Tā kā procedūra neautomatizē un nevienkāršo dokumentu autentiskuma apstiprināšanas vai klasifikācijas procesus, tas joprojām ir viens no laikietilpīgākajiem uzdevumiem, kas daudzām kompetentajām iestādēm ir jāveic manuāli.

***IMI*, kas sāka darboties 2008. gadā, ir būtiska nozīme direktīvas darbībā.** Tā atvieglo informācijas un paziņojumu apmaiņu tiešsaistē starp kompetentajām iestādēm un Komisiju. Kā veicinoša platforma tā pati par sevi negarantē savlaicīgu reaģēšanu, jo tā joprojām ir atkarīga no valstu kompetento iestāžu administratīvā ieguldījuma. *IMI* procesi ir racionalizēti un saskaņoti visā ES. Lai gan tie ļauj iesniegt digitālos dokumentus, tajos vēl nav iekļauti automatizēti verifikācijas procesi, kas, pamatojoties uz jaunākajām tehniskajām norisēm, iespējams, jau ir pieejami vairākās valstīs. Lai gan daudzas dalībvalstis ir sākušas paralēli piedāvāt alternatīvus valsts digitālos iesniegšanas kanālus, atsauksmes liecina, ka procesi joprojām ir nevienmērīgi, un vairākas dalībvalstis turpina paļauties uz papīra dokumentiem un birokrātiskiem procesiem.

Pamatojoties uz pieredzi, kas gūta saistībā ar EPK un *IMI*, vienotāka digitālā pieeja varētu palīdzēt stiprināt aizsardzības pasākumus un savstarpējo uzticēšanos, kas ir direktīvas pamatā, vienlaikus uzlabojot efektivitāti, pārredzamību un lietotāju pieredzi. Ieinteresētās personas uzsvēra, ka, lai gan pašreizējais tiesiskais regulējums ir pietiekami elastīgs pakāpenisku uzlabojumu veikšanai, tam trūkst skaidrības un vērienīguma, kas vajadzīgs, lai pilnībā izmantotu digitalizācijas un vienkāršošanas potenciālu, un vairākās atsauksmēs tika aicināts

⁴⁵ Attiecībā uz abām EPK profesijām, kas aplūkotas dienestu darba dokumentā, lielākā daļa dalībvalstu ziņoja, ka procedūra tiek pabeigta mazāk nekā viena mēneša laikā (sk. 6.1. iedaļu).

aktīvāk atzīt digitālos apliecinājuma dokumentus, uzlabot sistēmu sadarbību, izveidot centralizētu elektronisko platformu un paātrināt apstrādi. No pieteikuma iesniedzēja viedokļa pilnībā elektroniskas un sadarbīgās digitālās atzīšanas procedūras varētu padarīt atzīšanas procesus vienkāršākus, ātrākus un paredzamākus. Kompetentajām iestādēm digitalizācija varētu palielināt efektivitāti, konsekvenci un datu ticamību. Šādi instrumenti saglabātu kompetento iestāžu galīgo atbildību par lēmumu pieņemšanu, vienlaikus atbalstot precizitāti un efektivitāti. Tomēr efektīva digitalizācija būtu atkarīga no visaptverošas un atjauninātas informācijas pieejamības par reglamentētajām profesijām un kompetentajām iestādēm, un tas nozīmē, ka ir jārisina 3.1. punktā aprakstītie jautājumi, kas saistīti ar informācijas konsekvenci.

6. Secinājumi

Tiesiskais regulējums, kas reglamentē profesionālo kvalifikāciju atzīšanu ES, kopumā darbojas labi. Tas nodrošina skaidru juridisko pamatu mobilitātei, jo īpaši stingri regulētās un mobilās nozarēs, piemēram, veselības aprūpē, inženierzinātnēs, arhitektūrā un izglītībā. Nosakot kopējus noteikumus, direktīva ir samazinājusi nenoteiktību profesionāļiem, kuri vēlas strādāt citā dalībvalstī, un piedāvājusi uzņēmējām iestādēm strukturētu atzīšanas procesu, kā to plaši atzinušas ieinteresētās personas. Laikposmā no 2020. līdz 2024. gadam uzņēmējdarbības veikšanas nolūkā tika pieņemti aptuveni 185 000 lēmumu. Šis pozitīvo lēmumu skaits – vairāk nekā 140 000 attiecībā uz būtiskām nozarēm, piemēram, veselības aprūpi un izglītību, – liecina par direktīvas būtisko atbalstu profesionālajai mobilitātei vienotajā tirgū.

Ir ārkārtīgi svarīgi saglabāt uzticēšanos sistēmai. Lai saglabātu šo uzticēšanos, būtiska nozīme ir stingrai izpildei, pastāvīgai atjaunināšanai, lai atspoguļotu jaunākās norises zinātnes un apmācības jomā, regulārai apmācībai, norādījumiem, pieredzes apmaiņai un ciešai administratīvajai sadarbībai. Tā ir Komisijas un dalībvalstu kompetento iestāžu kopīga atbildība. Šīs uzticēšanās saglabāšana ir ļoti atkarīga arī no brīdināšanas mehānisma efektīvas izmantošanas, lai apmainītos ar kritiski svarīgu informāciju par profesionāļiem, kas var apdraudēt pacientu un nepilngadīgo drošību.

Ir pierādījies, ka direktīva ir elastīga un reaģē uz jaunākajām zinātnes un apmācības norisēm dalībvalstīs. Tiesiskajā regulējumā iestrādātie pilnvarojumi ļāva atjaunināt minimālās apmācības prasības un profesionālo nosaukumu sarakstus bez nepieciešamības pilnībā pārskatīt tiesību aktus. To plašāka izmantošana varētu nodrošināt ātrāku atjaunināšanu. Tomēr tas būtu jālīdzsvaro ar centieniem panākt turpmāku vienkāršošanu, likumdošanas uzraudzību un ieinteresēto personu iesaisti, lai saglabātu leģitimitāti un atsaucību.

Pat ar spēkā esošo tiesisko regulējumu profesionālā mobilitāte vienotajā tirgū joprojām saskaras ar šķēršļiem. Daži no tiem ir saistīti ar atšķirībām valstu tiesiskajos

regulējumos, un tos nevar atrisināt tikai ar regulatīviem pasākumiem ES līmenī. Tomēr noteiktos apstākļos automatiskās atzišanas attiecināšana uz papildu profesijām, izmantojot kopējus apmācības satvarus, varētu nodrošināt pastāvētspējīgu turpmāko virzību. Pašlaik notiek darbs šajā jomā. Turklāt joprojām ir iespējams uzlabot noteikumus par konsekventu un uzticamu informāciju pieteikuma iesniedzējiem, kā arī vienkāršot un racionalizēt atzišanas procedūras, veicot mērķtiecīgus intervences pasākumus. Profesionāļu pieredze liecina, ka atzišana joprojām var būt sarežģīts un laikietilpīgs process ilgu procedūru, nevienmērīgas digitalizācijas un sarežģītu dokumentācijas prasību dēļ.

Digitalizācijas potenciāla izmantošana atzišanas procesus varētu padarīt ātrākus un mazāk apgrūtināšus. Izmantojot digitālos rīkus, var racionalizēt procedūras, samazināt administratīvo slogu un nodrošināt netraucētu pieredzi gan pieteikuma iesniedzējiem, gan kompetentajām iestādēm. Pilnībā elektroniskas un sadarbspējīgas procedūras, arī drošu un mašīnlasāmu digitālo apliecinājuma dokumentu izmantošana, varētu nodrošināt kvalifikāciju tūlītēju verifikāciju un ievērojami samazināt apstrādes laiku dažādās atzišanas sistēmās gan pieteikuma iesniedzējiem, gan kompetentajām iestādēm. Šāda modernizācija, vienkāršošana un uzlabota īstenošana ne tikai novērstu pašreizējās nepilnības, bet arī pavērtu ceļu integrētākai un elastīgākai profesionālās atzišanas sistēmai ES. Tas ir ļoti svarīgi, lai mobilie profesionāļi varētu attīstīties un gūt labumu no vienotā tirgus, lai uzņēmumi varētu piekļūt talantiem, kas tiem vajadzīgi, un lai varētu izplatīties inovācija un palielināties produktivitāte.